

ГЕОРГИ ЧОБАНОВ (1961 – 2021)

Доц. д-р Огняна Георгиева-Тенева
Нов български университет – София

На 17 април тази година без време си отиде Георги Чобанов – създателят на „Литернет“. Следващите текстове ще представят черти от неговия профил на филолог, редактор, изследовател и основател на един от първите български сайтове за литература, впоследствие портал, в който публикува безвъзмездно хиляди творби на словесното изкуство и хуманитарната мисъл.

Тодор Моллов: Гледката на тежките буфери във Варненската гара винаги ме беше потискала – очевиден знак за край на някакъв целеустремен път. До момента, когато около средата на 80-те години на миналия век споделих това угнетително усещане с моя приятел и състудент Георги Чобанов. Тогава той се подсмихна и каза нещо от рода: „Да, те са знак за край на физическото движение, но отварят пространства и възможности за друг тип придвижвания – на мисълта, на възображението, възможност за нови контакти!“. След следването във Велико-търновския университет и учителстването в с. Партизани (близо до Дългопол, където работех в музея), след преподавателската работа в Шуменския университет (и във варненския му департамент) той реши кардинално въпроса какво желае да прави – да бъде посредник между творци, да осигурява платформи за споделяне на културни продукти, да подсказва и да отваря нови хоризонти.

Георги се отличаваше с подкупваща човешка притеснителност (не обичаше да бъде в центъра на шумните празнословия), проявяваше съпричастност към мнението на своите събеседници и даваше промислени съвети, съобразе-

ни с многоликата калейдоскопичност на своята интелектуална рожба – „Литернет“. „Литературната мрежа“ се създаде в труден период за българската култура с една основна цел – повече хора от всички сфери на културния живот да станат съучастници в големия дебат за ценностите в хуманитаристиката не само в България, но и на всички българи извън нея. Той осъзнаваше, че само така всеки може да добави принадлезна стойност в голямата битка за обновяване на инструментите за художествена употреба на българското слово. По този начин се създаваше особен символен надреден резултат – от една страна, се предлагаше вариант за институционализация на българската литература в световната мрежа, а от друга, „Литернет“ формираше у своите читатели отношение към словото и художествените продукти.

Георги Чобанов знаеше, че това изисква много усилия и интелектуален (а и битов) стоицизъм, честност и добронамереност към всеки автор (особено към младите творци), за да бъде неговият продукт съизмерим с останалите (като редактор беше сред най-добрите, които познавам). Постепенно от 1999 г. и досега специализираният портал се разпознава като едно от най-известните и авторитетни места в българската хуманитаристика; „Литернет“ е не само издателство и електронно списание, но и задава редица нови възможни перспективи чрез разширяване с различни платформи („Книгосвят“, „Културни новини“). Изключително съм щастлив, че при нашите чести разговори той осъзна възможността чрез „Литернет“ българският фолклор да достигне до всички точки на света. Така се появиха електронните варианти на 52 по-известни антологии и сборници (с общо 13 хиляди текста), а впоследствие и издаването на всички достъпни варианти на 434 фолклорни песни (с над 72 хиляди текста); поне още толкова текстове останаха нереализирани.

Наградите не закъсняха и бяха заслужени, но най-голямата му радост в професионален план бяха възторжените оценки за труда му на някои от най-изтъкнатите български творци и приятели. Днес едва ли някой се съмнява, че независимо от усилията на всички творци и сътрудници постигнатото за тези години имаше най-вече един неуморен двигател – самоотверженият професионалист, Човекът-Литернет, чудесният ми приятел Георги Чобанов. Мир на светлата му душа!

Антоанета Алипиева: С наранено сърце се прощавам с Георги Чобанов

Името на Георги Чобанов ще остане в българската култура. Както го определиха други колеги, той е един от създателите на новата ни демократична държава. Не толкова с гръмки речи и показна политика, колкото с градивността в областта на хуманитаристиката. Също и с безкористната си и самоотвержена борба срещу обществените несправедливости, срещу лъжци и бандити, толкова много в последните десетилетия. С Георги бяхме приятели над 30 години. Работехме в една стая, пред очите ми се роди замисълът за

сайта „Литернет“, също пред мен започна осъществяването. Чобанов е от хората със завидна воля и завидни собствени принципи, които, смея да кажа, се оказаха важни постулати в удържането на професионалното и морално ниво на автори и читатели. „Литернет“ е първият сайт за хуманитаристика, където се събираха критици и писатели от всички поколения. Ако беше жив, Георги със сигурност щеше да разшири периметъра на културите. Беше започнал да оформя балканистично поле, замисляше територия на славистиката и мащабна културология. Работеше с хора с високи професионални данни и не допускаше несериозност или фалшиви амбиции. Никога не се интересуваше от партизанските страсти в обществото и професията. За него бе важно да си автентичен. Затова и представяше различни гледни точки, стига само да бяха искрени и преживени като собствен морал.

Българската културна общественост загуби твърде много със смъртта на Георги Чобанов. Той беше каузален човек в най-добрия и градивен смисъл на думата. Моля редакцията да ми позволи емоция при прощаването с него, защото той бе твърде важен човек за мен.

Скъпи Гошо, почивай в мир! Знам, че се безпокоиш отгоре за „Литернет“, за семейството си, което обичаше безпределно. Те ще се справят и ще продължат това, което ти правеше. Но за мен нищо няма да е същото, защото знам пределно честните усилия и перфекционизма, които изповядваше. Искам сега от тук, от земята, да ти кажа, че винаги съм ти се възхищавала. И винаги съм те обичала.

Иван Русков: Съм и не съм

Когато през 2011 – 2012 година го поканих да участва в проект, за който тогава сформирах екип, Георги ми каза по телефона: „Аз не съм академичен човек! Няма да ме одобрят!“. И се засмя. Не схванах веднага какво ми казва, получи се неловка пауза, след което той ми обясни, че няма академична степен или звание. Иначе с удоволствие би се включил в начинанието. „Аз съм просто Георги Чобанов!“

След този разговор се замислих не за недипломираността на Вазов, да речем, или за разно(недо)образоваността на видни представители на кръга „Мисъл“, а за това как през 2000 година на конференция, състояла се във Велико Търново, Георги се обърна към нас, многообразно нашарените с академични степени и звания представители на водещи вузове от България, за да ни покани да участваме в „Литернет“. За дадените му около 5 минути време той представи накратко целите на уебсайта, условията за публикуване, цените за различните по обем текстове и пр.

Нашего брата, академичното тяло, се загърна в палтото на Йовковия Серафим, до един вгълбени в поредната академична кръпка в прочита на ангелическата доброта, която „като такава“ е... Нека не припомням дискурса за безполовостта на Серафим и какво следва от нея.

Десет години по-късно моя милост, който също се загръщаше с това палто, през дупките на което вееше студът на смразяващата тишина при неоткликването на отправената ни покана, се обадих на Георги. Уж просто говорех по телефона и обяснявах как „тука“ имаме един сборник, та ще може ли той да направи „това и това“, а виждах някогашния му поглед в престолния град – поглед, изпълнен с надежда за разбиране и подкрепа, и глас, който затихваше все повече и повече посред чинната академична вежливост, принципно одобряваща и желаеща успех на начинанието.

Впоследствие този глас укрепваше все повече и повече с всеки текст в „Литернет“. Гласът звучи ясно и убедително тъкмо с това, че никога не стана хладен, притискащ, язвителен, надменен, пресметнато вежлив.

Та, нареждах аз по телефона, имаме такъв и такъв сборник, посветен на златен човек, само че сборникът – „Изворът на Нарцис“, е в един-единствен брой. Такъв бе замисълът през 2000 година: да е и не е. Би ли приел – и при какви условия – да го качим в Мрежата? „Пращай, правим го!“ „Значи вече ще имаме два броя!“

И „вторият брой“ стана факт – безвъзмездно.

Едното стана неизброимо, щом се появи в „Литернет“ през 2010 г.

Днес, когато Георги го няма сред нас, мисля, че митът за Нарцис, подобно на Серафимовото палто, може да понесе още една преправка, като кажа, че чрез алтруизма на Георги Чобанов „Литернет“ се превърна в Извора, в който намираме и преоткриваме себе си. Този Извор косвено говори и за това колко плоски и непродуктивни са понякога академичните мерки и теглилки.

Георги успя да създаде място, в което се срещат различни идеи, място, в което разнородността на текстовете и авторите бе търсена. Направи публикуването лесно и бързо и от тази гледна точка „Литернет“ можеше да бъде и изключително актуален, едва ли не репортажно гъвкав сайт дори когато ставаше дума за сложни казуси. „Литернет“ можеше да си позволи да прави ред неща, отвъд строгото следване на програма, проблемност, тематичност, които нито едно академично издание не би могло.

Не само поради това, а и заради широката скроеност на главния му редактор „Литернет“ се превърна в израз на свободата да се пише и да се прави литература, наука и изкуство във и отвъд приетите норми, във и отвъд очакването от не/елитарния читател.

Георги бе толкова благ, търпелив и добронамерен човек, че и през ум не ми минаваше да видя във всичко това не само огромната му любов към литературата и изкуството, а и една мъдра житейска ирония. Понякога тя е неразличима от добротата.

Академичността не е в научната степен и звание, а в пре/осъзнаването на философията на бъденето: че човек се става цял живот, че си и не си нещо не заради формалните норми и показатели, а с това, че можеш да сътворяваш и

одухотворяваш, че си и не си в мрежата от взаимосвързаности, правеща хората и нещата да бъдат и да не бъдат („такива“).

От Мрежата, от Извора на всеприсъствието, всяка наша дума и страница става едното и всичкото.

Това е всичко.

Георги, прощай, но повечко се оказаха страничките със спомени, които бях написал за теб – спомени за взаимосвързаности и правене на нещата да бъдат.

Така е, брат!

Какво да правиш – повеля на академичен редактор.

Взех молива и си написах домашното – ново, точно две странички.

Ще ти разкажа какво писах в предходното, като се видим!

Съм и не съм – Иван Русков.

Огняна Георгиева-Тенева: Преди „Литернет“ – голямото дело на Георги Чобанов, е огромният брой книги в домашната библиотека, които той решава да обхване в електронна библиография. Сетне идеята се пренася и разраства на територията на специално създадения сайт, прибавя се виртуална библиотека и така постепенно се стига до портала, без който през последните години беше невъзможно да си представим литературния и културния живот у нас. Струва ми се, че Георги отбелязваше с по-голямо вълнение рождените дни на „Литернет“, отколкото своите собствени – впрочем напълно съзвучно с изключителната му вътрешна скромност.

Приятелството на Георги Чобанов с „Български език и литература“ датира от 1995 г. Тогава бях редактор в списанието и помня еднородието, с което редколегиата прие за първи път статия на непознат млад автор от Варна. Впоследствие той стана редовен сътрудник и публикува текстове, които разкриха интелектуална широта и същевременно изключителна систематичност, подреденост на мисленето, логика, съчетана с една безизкуствена и затова още по-увличаща, заразителна вдъхновеност. Това бяха ценни за нашето литературознание разработки, които успяваха да покажат непознати страни на иначе познати творби. Статиите разкриха и друго – ревностно отношение към образованието и учителската професия. Присъствала съм на водени от Георги Чобанов квалификационни курсове за учители, които носеха все същия знак на професионализъм и на една деликатна, но и отчетлива провокативност, която отваря нови духовни пространства.

Списание „Български език и литература“ имаше шанса да бъде част от „Литернет“ от 1999 до 2011 година и да стане едно от първите електронни издания у нас в сферата на филологията и образованието. Впрочем истинският шанс беше за учители, изследователи, университетски преподаватели, студенти, ученици – въобще за една широка аудитория, на която

бе даден безплатен достъп, впрочем и досега, до тогавашните броеве на изданието.

„Литературното обучение трябва да излезе от тесните класни стаи и да се прехвърли в необозримото виртуално пространство на България, а изгражданата виртуална библиотека с препратки, както и интерактивната среда за общуване, без да изместват съществуващите институционални форми, да се превърнат в сериозна алтернатива по пътя на всеки един от нас към литературните и хуманитарните стойности на XXI век.“ Цитатът е от публикация на Георги Чобанов в „Български език и литература“ от 1999 г. – предвестие за действителност, която днес е неотменим факт.

Заради невероятния размах в работата, отзивчивостта, почтеността, умната и честна гражданска позиция – поклон!

IN MEMORIAM: GEORGI CHOBANOV (1961 – 2021)

✉ **Dr. Ogniana Georgieva-Teneva, Assoc. Prof.**

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

E-mail: ogteneva@nbu.bg